

Ten geleide

Sjaak van der Geest

De bijdragen aan dit nummer gaan over zeer diverse onderwerpen: drugsverslaving, epilepsie, medicinale kruiden, psychotische patiënten, ziekteverklaringen, een 'feministische mythe', en relaties tussen medici en antropologen. Ook de lokaties van de etnografische artikelen zijn divers: Swaziland, Zambia, Thailand en Nederland (met vertakkingen naar Suriname). Tenslotte is er nog diversiteit in de tijd: naast de artikelen over het heden is er een historische bijdrage.

Paul van Gelder en Ineke van Wetering doen verslag van een onderzoek naar de wijze waarop leden van een Amsterdamse gemeenschap van Creools-Surinaamse migranten omgaan met het probleem van drugsverslaving in hun midden en hun eensgezindheid trachten te bewaren. Hun pogingen de problemen 'binnenshuis' op te lossen leiden tot een 'bricolage' van seculiere en sacrale elementen. In hun spreken over drugsverslaving putten zij onder meer uit kerkelijke bronnen en hun Surinaamse tradities. Deze vertogen bevestigen en versterken hun culturele identiteit binnen de Nederlandse samenleving.

Ria Reis bekritiseert de beleidsmakers in gezondheidszorg die bij samenwerking met 'traditionele genezers' alleen denken aan de categorie die het dichtst bij de biomedische traditie staat, de kruidendokters. Op grond van haar onderzoek naar de perceptie en behandeling van epilepsie in Swaziland bepleit zij juist samenwerking met religieus geïnspireerde genezers die iets te 'bieden' hebben wat de reguliere geneeskunde niet heeft.

Annette Drews, die linguïstisch-antropologisch onderzoek gedaan heeft onder Kunda vrouwen in Zambia, bespreekt *mdulo*, een complex van ziekteverklaringen. Zij laat aan de hand van een tekstfragment zien dat de verklarende betekenis van *mdulo* vooral relatie-gebonden is, een aspect dat door eerdere auteurs niet is opgemerkt.

Amanda le Grand heeft onderzoek gedaan in Thailand in twee gezondheidszorg-projecten die tot doel hadden mensen te bewegen tot een terugkeer naar het gebruik van bepaalde medicinale kruiden. Het interessante van dit experiment was dat men trachtte iets 'tegen de stroom in' tot stand te brengen. Zoals Annemiek Richters

opmerkt in een korte bijdrage aan dit nummer is de dominante filosofie in de gezondheidszorg 'lest best'; alleen wat 'vooruit' gaat wordt als vooruitgang gezien. De bijdrage van Le Grand bevestigt dat 'teruggang' als vooruitgang uiterst moeilijk, maar niet onmogelijk is. Een les voor ons?

Els van Dongen heeft vele gesprekken gevoerd met psychotische patiënten in een Nederlandse instelling. Zij verzet zich tegen de heersende opvatting van artsen en verpleegkundigen dat psychotici 'onzin' praten. Aan de hand van een aantal gespreksfragmenten gaat zij op zoek naar de zin en werkelijkheid in het spreken van deze mensen.

Willem de Blécourt bekritiseert de populaire opvatting dat vrouwen 'vroeger' onze gezondheidszorg domineerden en verdrongen zijn door een mannelijke kongs. Met name de hekserijvervolgingen in Europa zouden daarin een belangrijk aandeel gehad hebben. De Blécourt onderzoekt of er gronden voor deze opvatting te vinden zijn in serieuze historische studies en komt tot de conclusie dat dat niet het geval is. Een mythe dus. Hij ziet deze mythe als een sprekend voorbeeld van het citeren van citaten van citaten van citaten. Wat eenmaal op papier staat lijkt werkelijkheid geworden.

Niet minder dan vier bijdragen hebben betrekking op de ongemakkelijke relatie tussen medische en antropologische wetenschappers, voor sommigen zelfs twee zielen in één borst. Het doet de redactie van *Medische Antropologie* goed dat alle auteurs, na de problemen van de relatie geschetst te hebben, pleiten voor toenadering en samenwerking. Joop de Jong psycholiseert vanuit dat gezichtspunt het gebrek aan contact tussen psychiaters en antropologen. Pieter Streefland roept antropologen in ontwikkelingswerk op tot meer praktisch gericht onderzoek. Elly Engelkes levert kritiek op een eerder gepubliceerd artikel dat zij een antropologische persiflage vindt van de medische praktijk. En Annemiek Richters verwijt de Nederlandse Ziekenfondsraad onvoldoende oog te hebben voor niet-biomedische aspecten van ziekte en welzijn bij het toekennen van onderzoeksubsidies.

Het nummer besluit zoals gewoonlijk met berichten over onderwijs, wetenschappelijke bijeenkomsten en andere ontwikkelingen in de medische antropologie en met een aantal boekbesprekingen.

Het volgende nummer is een themanummer over 'Vrouwen, Gezondheidszorg en Ontwikkeling' en verschijnt in december 1991.